

VIITTOMINEN VAHVISTAA PUHETTA

Viittominen ei vaaranna kuulevan ihmisen puheen kehitystä. Se ei vähennä puhetta, vaan päinvastoin lisää sitä.

Tämä on todettu esimerkiksi Launosen (1998) Downin syndrooma -lasten kanssa tehdyissä tutkimuksissa. Kun pienten vauvojen kanssa leikittiin viittomin, he kiinnittivät huomion kommunikointiin paremmin kuin ilman viittomien tukea. Kaikki tutkimuksissa mukana olleet lapset oppivat viittomia, kahden–kolmen vuoden iässä he ilmaisivat itseään useilla viittomilla ja neljän–viiden vuoden ikäisinä monet olivat omaksuneet toimivan puheen.

Viittominen vahvistaa katseyhteyttä

Jos kommunikointi vaatii pinnistelyä, keskustelijoiden toisiinsa luoma yhteys on uhanalainen. Katseen välttely ja pako vuorovaikutuksesta on tästä tavallinen seuraus. Epäselvästi puhuva tai puhetta hatarasti ymmärtävä ihminen kääntää helposti huomionsa pois keskustelukumppanista. Näköön perustuva viestintä - erityisesti viittominen – pakottaa takaisin katseyhteyteen.

Viittominen synnyttää sisäistä kieltä

Nimetön maailma on epämääräinen ja ennustamaton. Jos minulla ei ole merkityssisältöä esimerkiksi sanalle "surullinen", en voi tunnistaa ja käsitellä mielessäni sellaista tunnetilaa. Epämääräinen tunnetila voi muuttua ja levitä, eikä sitä voi jakaa toisen kanssa. Puhutut sanat voivat olla toistoja, joilla ei ole jaettua merkitystä muiden kanssa.

Viittomilla ja muilla merkeillä (sanoilla, kuvilla tai symboleilla) voidaan antaa nimiä ja merkityksiä asioille, luokitella ja käsitteellistää niitä. Näin rakentuu sisäinen kieli ja kuva maailmasta. Puhutun kielen sisältö rakennetaan sisäisen kielen avulla.

Silmä voittaa korvan

Puheen kehityksen ongelmien taustalla on usein vaikeus hahmottaa puhetta. Puhetta voi olla vaikea jakaa osiin ja muistaa missä järjestyksessä äänneet ja sanat kuultiin.

Viittomien ymmärtäminen perustuu näköhavaintoon, jonka hahmottaminen voi olla helpompaa kuin kuulohavainnon. Kun viittoja samalla tuottaa sanan ääneen, sanat voidaan kuulla entistä keskittyneemmin.

Kuvien tarkkaavuutta lisäävä vaikutus on samanlainen kuin viittomien. Kuvat jäävät myös ajallisesti näkyviin viittomien hävitessä näkyvistä. Visuaalisia viestejä suosivat ihmiset, esimerkiksi monet autismikirjioon kuuluvat henkilöt, hyödyntävätkin usein kuvia viittomia paremmin. Silti monet heistä hyötyvät tukiviittomista, jos viittomat ovat selkeitä ja niiden käyttöä tuetaan yhteisössä. Viittomien etu kuviin nähden on se, että ne ovat aina mukana.

Käsillä on helppo oppia

Viittomisessa yhdistyy näkeminen, lihastunto, kosketus ja liike. Liikkeistä syntyy rytmi, joka tallentuu muistiin ja palautuu muistista monikanavaisemmin ja siten helpommin kuin puhuttu kieli.

Käden liike avaa portteja

Ihminen, jolla on kielihäiriö, voi osata paljon lauluja ja tuttuja sanontoja. Hänen voi olla kuitenkin vaikea hajottaa sanojen ketjua osiin ja käyttää näitä osia uudelleen. Tästä vaikeudesta seuraa, että mielessä oleva asia ei järjesty ilmaukseksi. Jopa viestin aloittaminen voi olla vaikeaa.

Viittominen voi avata näitä portteja ja toimia kielellisen prosessin käynnistysnappina. Kun liike aloittaa, sana voi jatkaa ilmausta. On tavallista, että puhe-ilmaukset laukeavat käyttöön viittomien avulla.

Viittominen rytmittää puhetta

Viittominen vaikuttaa puheilmaisuuden rakenteeseen, mutta vaikutus on tavallisesti myönteinen. Viittoja hidastaa puhettaan vaistomaisesti, lyhentää lauseita ja painottaa viitottuja sanoja. Viittominen voi myös selkiyttää ääntämistä silloin, kun puhe on nopeaa ja ryöpsähtelevää.

Rauhallisessa keskustelutilanteessa viittomia voi myös tietoisesti rytmittää puheen tahtiin, samaan tapaan kuin orkesterinjohtaja käyttää tahtipuikkoa. Puhetta rytmittävää viittomistapaa ei ole kuitenkaan syytä käyttää jatkuvasti. Viestinnän sisällön on aina oltava tärkeämpää kuin sen rytmin tai muun pintarakenteen. Liiallinen tai väärä rytmitys voi myös tehdä puheesta liian takovaa.

Tuula Pulli

Erikoispuheterapeutti, tutkija